

Problém kúpnej sily peňazí a jej objektivizácie Mises-Rothbard-ovou vetvou rakúskej ekonomickej školy alebo prečo Bitcoin nebude peniazmi

Matúš Pošvanc

Abstrakt

V tejto práci sa zameriam na tvrdenie, že ideál rigidnosti monetárnej zásoby v kontexte slobodných peňazí (*sound money*) je ekonomickým omylom Mises-Rothbardovej vetvy rakúskej školy. Článok sa zameriava na problém kúpnej sily peňazí, ukazuje vysvetlenie kúpnej sily zo strany Mises-Rothbardovej vetvy, poukazuje na ich nelogické tvrdenia a následne prináša alternatívne riešenie problému kúpnej sily peňazí a mien, medzi ktorými rozlišuje, prostredníctvom uplatnenia argumentácie okolo dlhovej výmeny. Pri náprave chýb použijeme iné premisy rakúskej školy. Postup nakoniec umožní vysloviť i negatívne závery o monetárnych očakávaníach o tzv. kryptomenách; napr. Bitcoine, digitálnom statku, ktorý má rigidnú zásobu.

Kľúčové slová:

kúpna sila, peniaze, meny, evolúcia peňazí, sound money, bankovníctvo, bitcoin

Úvod

Problém kúpnej sily peňazí je často zľahčovaný a pri samotných diskusiách o kúpnej sile peňazí sa môžeme stretnúť s nepochopením tohto problému. Často sa to deje napr. zo strany nadšencov Bitcoinu, ktorí zastávajú názor, že Bitcoin sa môže niekedy stať peniazmi. Ich presvedčenie vychádza buď z ekonomicky naivnej predstavy toho, že keďže sa dá prostredníctvom Bitcoinu zaplatiť, tak Bitcoin musí byť peniazmi. Omnoho zásadnejší je však iný argument, na ktorom je založené ich presvedčenie. Jedná sa o premisu, že ideálne peniaze, musia byť tzv. rigidné. Mnohí nadšenci Bitcoinu žijú totižto v presvedčení, že akékoľvek neanticipované pridanie novej peňažnej / menovej jednotky do obehu má vplyv na infláciu a tým na oslabenie kúpnej sily peňazí / meny. Bitcoin by sa teda mohol stať podľa nich ideálnymi peniazmi vzhľadom na jeho vlastnosť absolútnej rigidity, ktorá je kryptograficky garantovaná.

Predmetné presvedčenie je založené na argumentácií tzv. Mises – Rothbardovej vetvy Rakúskej ekonomickej školy. K vetve možno priradiť aj ďalších autorov, ako sú W. Block, H.H. Hoppe, J.G. Hülsmann, B. Murphy, či J.T. Salerno. Táto vetva rakúskych ekonómov tvrdí, že ideálna peňažná zásoba by mala byť stála = rigidná. Tvrdia, že každé neanticipované pridanie novej peňažnej / menovej jednotky do obehu je distorzné. Ako však čitateľ uvidí, ideál rigidnosti monetárnej zásoby v kontexte slobodných peňazí (*sound money*) je ekonomickým omylom tejto vetvy rakúskej školy. A tento omyl je založený na nesprávnom vysvetlení nadobudnutia kúpnej sily peňazí. Inými slovami, zlé premisy vedú z zlým záverom. Je to naopak vetva rakúskych ekonómov Selgin-White, ktorí tvrdia, že dodatočná peňažná / menová jednotka nie je apriori problematická. A ako bude preukázané, náprava premís súvisiaca s vysvetlením kúpnej sily peňazí, bude nevyhnutne viesť práve k tomuto záveru.

Problém kúpnej sily peňazí

Nejedná sa o nový problémom. Mises s Rothbardom ako aj ďalší autori pred nimi si ho veľmi dobre uvedomovali. O čo teda ide? Ide v princípe o odpoveď na otázku, prečo dopytujeme

a používame pri výmene statkov peniaze a nie napr. banány. A je zjavné, že peniaze dopytujeme, chceme a využívame. Neslúžia nám zároveň na nič inšie, na rozdiel od banánov, len na to, že prostredníctvom nich realizujeme výmenu iných statkov. A dopytujeme ich preto, že majú jednoducho svoju kúpnu silu. Čo je teda kúpna sila? Skúsme sa pozrieť na problém očami Bitcoinového nadšenca.

Ak sa napr. Bitcoinový nadšenec pozerá na volatilitu Bitcoinu v USD, tak vidí, že cena Bitcoinu v USD klesá a stúpa. Ak by sme sa na to pozreli ale opačne vidíme, že rovnako cena USD klesá alebo stúpa a to vo vyjadrení nejakej časti Bitcoinu. V čom je však rozdiel? V tom, že USD nemá cenu vyjadrenú len v Bitcoine. 1 USD stojí zároveň aj 1/1250 unce zlata, zároveň 1/5 000 nejakého auta, zároveň 1 rožok, či kávu a vlastne USD má miliardy všelijakých cien. Hovoríme, že cena (kúpna sila) USD je obrátená celá (!) cenová hladina ostatných statkov v USD vyjadrovaná. Z hľadiska ostatných statkov je vlastne USD absolútne volatilný - mení svoju cenu vyjadrenú v iných konkrétnych statkoch v princípe neustále. Rozdiel oproti vyjadreniu ceny napr. Bitcoinu v USD a vyjadrením ceny USD by mal byť teda zrejмый. Z hľadiska USD sa jedná o celú cenovú hladinu. Ako však vysvetliť, že všetky tie statky vlastne získavame za USD? Prečo meníme USD (menu) či kedysi zlato (peniaze) za iné statky? Prečo ich dopytujeme?

Odpoveď na otázku sa zdá byť triviálna. Peniaze/menu predsa dopytujeme preto, lebo ich vieme vymeniť za čokoľvek iné. Správne. Ale prečo ich vieme vymeniť za čokoľvek iné? Nuž preto lebo majú svoju kúpnu silu. No, ale tú chceme práve vysvetliť! Stojíme teda pred tzv. *petito principii error*; argumentom v kruhu. Ten je inak prítomný v každom axiomatickom systéme, pretože každá argumentácia vychádza z nejakých axiém. Azda najvypuklejšie sa problém prejavuje pri vysvetľovaní jazyku a myslenia. A to preto, že jedine jazyk a myslenie na vysvetlenie jazyka a myslenia môžeme použiť. A nie je to inak ani v ekonómii peňazí a peňažnosti. Peniaze sú totižto základným ekonomických fenoménom, v ktorom ekonomicky „premýšľame“. A preto je aj ťažké vysvetliť ich kúpnu silu.

Súčasnú vysvetlenie Rakúskou školou

Rakúska škola vysvetľuje nadobudnutie kúpnej sily peňazí v stručnosti nasledovne. Statkom pripisujeme najprv tzv. *use value*. To značí, že keďže napr. voda uhasí smäd a smäd je vnímaný ako urgentná potreba, ľudia pripisujú vode v kontexte vnímanej urgencie potreby, hodnotu v zmysle uhasenia smädu. Vodu vtedy preferujeme napr. pred hruškou, pretože máme napr. viac smädu, ako hlad. Statkom však pripisujeme i tzv. *exchange value*. Ak vnímam urgentnú potrebu smädu, pričom vlastním hrušku, tak v prípade, že existuje niekto, kto vlastní vodu a chce moju hrušku, viem hrušku vymeniť za vodu (a naopak z hľadiska druhého). Hruške tak pripisujem *exchange value*. Tú odvodzuje rakúska teória od toho, že chce niekto druhý hrušku zjesť, t.j. odvodzuje ju od *use value* druhého. Preto môžem hrušku vymeniť za mnou dopytovanú vodu, a preto získava hruška *exchange value* z môjho hľadiska.

Ako je to však s peniazmi? Peniaze nedopytujeme preto, že im pripisujeme *use value*. Dopytujeme ich preto, že ich vieme vymeniť. To značí, že moju hrušku vymením za peniaze a kúpim si vodu. Rakúska teória tvrdí, že peniaze majú len *exchange value*. A práve tu vzniká problém. Ako vysvetliť *exchange value* statku, pri ktorom nevnímame jeho *use value*, resp. pre jeho *use value* ho nedopytujeme v kontexte peňazí? Prečo teda dopytujeme peniaze ako také? Prečo je to také jednoduché a zároveň komplikované, že hrušku mením za peniaze a až tie za vodu? Je jasné, že peniaze riešia praktický problém tzv. *coincidence of wants*. Praktické

použitie však neodpovedá stále na otázku, akým spôsobom ľudia prisudzujú peniazom ich kúpnu silu, na základe čoho peniazom pripisujú len *exchange value*. Problém uvádza Mises nasledovným spôsobom¹:

„The central element in the economic problem of money is the objective exchange value of money, popularly called its purchasing power. This is the necessary starting point of all discussion; for it is only in connection with its objective exchange value that those peculiar properties of money that have differentiated it from commodities are conspicuous.“

...

„In the case of money, subjective use-value and subjective exchange value coincide. Both are derived from objective exchange value, for money has no utility other than that arising from the possibility of obtaining other economic goods in exchange for it.“

...

„The objective exchange value of goods is their objective significance in exchange, or, in other words, their capacity in given circumstances to procure a specific quantity of other goods as an equivalent in exchange.“

Objektívna *exchange value* peňazí je ich cena. Veľmi jasne to pomenoval Rothbard, ktorý tvrdí, že peniaze bez toho, aby sme predpokladali, že majú svoju cenu, t.j. svoju kúpnu silu, nemôžeme dokonca považovať za peniaze. Píše²:

„... without a price, or an objective exchange-value, any other good would be snapped up as a welcome free gift; but money, without a price, would not be used at all, since its entire use consists in its command of other goods on the market. The sole use of money is to be exchange for goods, and if it had no price and therefore no exchange-value, it could not be exchanged and would no longer be used.“

Ako teda pristupuje táto vetva rakúskej školy k vysvetleniu objektívnej kúpnej sily peňazí? Jej predstavitelia tvrdia, že Mises sa s týmto problémom vysporiadal prostredníctvom tzv. *regresného teorému*. Teorém je založený na tvrdení, že ľudia anticipujú kúpnu silu peňazí (ich vymeniteľnosť) smerom do budúcnosti (avšak na základe ich minulej ceny – Mises je tu veľmi explicitný³) a práve preto ich akceptujú dnes. Tento proces Mises regresne „stopuje“ spätne. Krok po kroku až do stavu, kedy anticipáciu kúpnej sily peňazí mali odvodiť naši predkovia od priemyselnej ceny komodity použitej na peniaze. Heureka! Problém sa zdá byť vyriešený.

Misesove „riešenie“ je však objektivizmus

Ukážeme si však, že Mises objektivizuje tzv. *objective exchange value*, t.j. cenu peňazí. Statku peniaze jednoducho prisudzuje cenu bez toho, aby ju vysvetlil. Vopred ju predpokladá. Statok – peniaze ju jednoducho podľa neho má, pričom sa daná cena mení len na základe počtu

---

¹ Mises, L. *The Theory of Money and Credit*. str.60-63

² Rothbard, M. *Man Economy and State*. str.765

³ Mises, L. *The Theory of Money and Credit*. p.95 *„The money prices of today are linked with those of yesterday and before, and with those of tomorrow and after“.*

peňažných jednotiek. Čím viac jednotiek, tým je ich kúpna sila nižšia a naopak. Tvrdím, že tieto tvrdenia nie sú v súlade s inými a správnymi teoretickými premisami tejto školy.

Predstavitelia rakúskej školy (Menger, Böhm-Bawerk, ale samozrejme i Mises s Rothbardom, a i vyššie spomenutí myslitelia) pri všetkých ostatných statkoch vynaložili nemalé úsilie k tomu, aby vysvetlili, že priradovanie hodnoty statkom, nie je odvodené od nákladov na ich výrobu, či množstva času, či ľudskej práce potrebnej na produkciu statkov. Vyvinuli *teóriu subjektívnej hodnoty* a z nej vyplývajúcu *teóriu klesajúcej hraničnej užitočnosti (marginalizmus)*. Statkom prisudzujeme hodnotenie v kontexte našich potrieb, ktoré ordinárne škálujeme, t.j. vnímame najvyššiu urgenciu potreby (na škále za ňou sú menej urgentné potreby), pre ktorej uspokojenie hľadáme subjektívne posudzovaný najvhodnejší statok, ktorý následne najviac dopytujeme, či preferujeme. Ľudia nechcú pritom apriori nejaký *konkrétny* statok. Chcú apriori uspokojiť svoju potrebu. Ak by mohli uspokojiť svoju potrebu bez nejakého statku, učinili by tak. Statky v tomto zmysle nemajú hodnotu samé o sebe. Je im pripisovaná podľa toho, či vedľa rýchlejšie a intenzívnejšie eliminovať urgentnosť vnímanej potreby. A ak ľudia zistia, že statok X je v tomto zmysle dominantnejší ako Y, budú preferovať X bez ohľadu na minulosť spojenú s Y. Z toho logicky vyplýva rovnako i zákon o marginálnej užitočnosti, ktorý hovorí, že dodatočná jednotka statku uspokojuje najurgentnejšie vnímanú potrebu čoraz menej, vzhľadom na jej saturáciu (uspokojenie), čo spôsobuje zmenu preferencie vnímania urgencie následnej potreby v rade, ktorá je uspokojovaná nejakým ďalším zo subjektívneho hľadiska najvhodnejším statkom, atď., atď..

Na základe týchto teórií odvodzujeme dopyt po statkoch a na základe dopytu a ponuky statkov sa na trhu kreuje ich cena. Peniaze však v rámci týchto dvoch teórií vysvetliť autori nedokážu, resp. ako si ukážeme, buď platí teória subjektívnej hodnoty a marginalizmu a to všeobecne, alebo teda tieto dve teórie neplatia všeobecne a platia tvrdenia o peniazoch, resp. je statok peniaze zázrakom iný – objektivizovaný. To, že vetva Mises-Rothbard objektivizuje prisudzovanie hodnoty peniazom je možné vysvetliť dvoma spôsobmi: kritikou regresného teorému a kritikou spôsobu anticipácie zmien kúpnej sily peňazí.

Regresný teorém. Mises tu urobil nasledujúcu chybu. Síce realizuje mentálne cvičenie súvisiace so stopovaním anticipácie ceny peňazí, avšak na konci regresie odvodí aj tak ich *objective exchange value* od vnímanej *use value* predmetného statku jedným subjektom, pričom tvrdí, že pri peniazoch *per se* nie je *use value* vnímaná, resp. že ich subjektívna *use value* sa zhoduje s ich subjektívnou *exchange value*; peniaze majú totižto mať vnímanú len *exchange value* a to aj jedným aj druhým subjektom.

Mises tvrdí, že ľudia sa cenou priemyselnej komodity v minulosti inšpirovali a na jej základe stanovili cenu peňazí. Uvedomme si ale, že priemyselná cena statku, ktorá má byť inšpiratívna, je odvodená na základe toho, že jeden subjekt pripisuje statku *use value*. Ide o nasledovné. Ak subjekt A mení jablko za hrušku so subjektom B, tak jablku (vo vlastníctve A) pripisuje A *exchange value* a B mu pripisuje *use value* a hruške (vo vlastníctve B) pripisuje B *exchange value* a A mu pripisuje *use value*. Nie je to inak jablko, ktoré má nejakú hodnotu! Je to hľadisko subjektu A, od ktorého je odvodená *use value* jablka a je to hľadisko B, od ktorého je odvodená *exchange value* jablka. Jeden alebo druhý subjekt pripisuje tú ktorú hodnotu jablku; a opačne. Z hľadiska konkrétneho subjektu je teda tomu ktorému statku pripísaná buď *use value* alebo len *exchange value*. Týmto spôsobom je odvodená tzv. priemyselná cena (objektívny pomer). Na objektívnu výmennú cenu, t.j. kúpnu silu, ale potrebujeme, aby aj A aj B pripisovali statku,

napr. hruške, len (!) *exchange value*. Misesove tvrdenie o inšpirovaní sa minulými cenami nie je inak ani v súlade s inými jeho tvrdeniami a to, že konanie je vždy zamerané na budúcnosť a minulosť je navždy stratená. A keďže je minulosť stratená, nedá sa z nej odvodiť cena nejakého statku do budúcnosti; ani peňazí.

V rámci regresného teorému je tak *exchange value* odvodená stále od *use value*. Mises tak popiera Mengera⁴, ktorý správne tvrdí, že statku subjekt pripisuje v konkrétnom partikulárnom čase buď *use value* alebo *exchange value*. Nikdy nie naraz! Mises teda nemá ako odvodiť jedno z druhého. Teorémou vieme stále vysvetliť prisudzovanie *exchange value* statku maximálne (!) jedným subjektom. Nie dvoma. Avšak Mises (a jeho nasledovníci) tvrdia, že teorém problém rieši, t.j. že je vysvetlené, že oba subjekty prisudzujú statku *exchange value*; no ale to by platilo len vtedy, ak by platilo, že je to na základe toho, že statku predtým ako mu prisúdia oba subjekty *exchange value*, mu jeden prisúdi zároveň *use value*. Čo je však logický nezmysel.

Tým pádom však Misesovi ostáva jediné riešenie. A to, že pri peniazoch musí tvrdiť, že ide o statok, ktorý už má prisúdenú *exchange value*, resp. *exchnage value* daného statku je tu predpokladaná. Mises tak mieša pozíciu priradenia hodnoty subjektom s pozíciou hodnoty statku ako takého (objektivizuje). Statku peniaze subjekty *exchange value* neprisudzujú, u statku peniaze je *exchange value* predpokladaná, resp. daná. A práve od toho je odvodená kúpna sila = cena statku peniaze. Nejedná sa teda o nič inšie ako o objektivizáciu objektívnej kúpnej sily = ceny peňazí. Až vtedy je možná inšpirácia minulou cenou. Objektivizáciu inak podľa môjho názoru Mises aj priznáva⁵, keďže tvrdí, že:

„The subjective value of money must be measured by the marginal utility of the goods for which the money can be exchanged. It follows that a valuation of money is possible only on the assumption that the money has a certain objective exchange value. Such a point d'appui is necessary before the gap between satisfaction and “useless” money can be bridged.“ (bold pridaný)

Predmetné tvrdenia nie sú tým pádom v súlade s teóriou subjektívnej hodnoty. A ako si ukážeme ani s teóriou hraničnej užitočnosti.

Anticipácia zmeny kúpnej sily pri sprostredkovaní výmeny statkov prebieha podľa Misesovcov na základe odhadu *zmeny počtu jednotiek* peňazí v ekonomickom systéme. Počet jednotiek je pre nich sám o sebe irelevantný, problematické je, že je menený⁶. Argumentácia je vedená tak, že v prípade, že je prirodzene potrebné zrealizovať dodatočnú výmenu (prostredníctvom peňazí) zvyšuje sa anticipácia rastu kúpnej sily, ktorá motivuje vzhľadom na vyššiu kúpnu silu existujúcich vlastníkov peňazí zrealizovať nové nákupy, čím sa do obehu vrátia dovtedy stiahnuté peňažné jednotky, ktoré následne sprostredkovávajú dopyt po peniazoch súvisiaci s dodatočnými výmenami statkov. Nová peňažná jednotka v systéme nie je potrebná, všetko je zabezpečované zmenami kúpnej sily peňazí, ktorá dopyt a ponuku po peniazoch vyrovnáva. Naopak, akékoľvek ne-ainticipované nové pridanie dodatočnej jednotky peňazí pôsobí distorzne v zmysle umelého znižovania kúpnej sily, resp. umelo znižuje úrokovú mieru, ktorá spôsobuje vyššiu mieru dis-alokácie kapitálových zdrojov, ako by bolo za iných

---

⁴ Pozri v Menger, K.: Principles of Economics. str.230. WWW DOCUMENT
<https://mises.org/system/tdf/Principles%20of%20Economics_5.pdf?file=1&type=document>

⁵ Mises, L. *The Theory of Money and Credit*. str.68

⁶ Pozri napr. v Hoppe, H. with Hülsmann, J.G. Block, W.: Against Fiduciary Media. WWW DOCUMENT
<<https://mises.org/library/against-fiduciary-media-0>>

podmienok. Jedná sa tu zároveň o absolutizáciu argumentu. Aj pri zlate totižto Mises tvrdí, že sa v jeho prípade jedná len o „*minor evil*“⁷.

Pozorný čitateľ by si mal všimnúť, že v tomto výklade je dopyt po nových výmenách uspokojovaný anticipáciou rastu kúpnej sily a jej zmenami. V zmysle vyššie vedenej argumentácie je to teda cena peňazí, t.j. to, čo si za peniaze vieme kúpiť, ktorá určuje po nich dopyt. Bez toho, aby sme ju predpokladali dopyt po peniazoch nemôže existovať. Rast a pokles kúpnej sily zároveň určujú mieru dopytu po peniazoch. Peniaze tak ako jediný statok nemajú cenu odvodenú od dopytu a ponuky po nich, ale naopak dopyt a ponuka po nich je odvodená od ich ceny = kúpnej sily. To však popiera všeobecnú platnosť zákona klesajúcej hraničnej užitočnosti.

Ak by sme totižto predmetnú premisu uplatnili na akýkoľvek iný statok okrem peňazí, museli by sme tvrdiť, že zákon neexistuje. Museli by sme tvrdiť, že dopyt po akomkoľvek inom statku je odvodený od jeho ceny a nie naopak, že cena je výsledkom dopytu a ponuky. To by však spôsobovalo, že akákoľvek nižšia cena mysleného statku by spôsobovala vyšší dopyt po ňom a naopak. Čo je ekonomický a logický nezmysel. Môžeme si to predstaviť nasledovne. Aplikujme tvrdenie o peniazoch na napr. statok rožok. Ak by bola argumentácia platná, tak by to znamenalo, že klesajúca cena rožku by mala podľa týchto tvrdení spôsobovať stále vyšší dopyt po rožkoch, bez ohľadu na to, že statok rožok saturuje určitú najurgentnejšiu potrebu a následne sa dopyt po ňom musí znižovať bez ohľadu na to, že jeho cena naďalej potenciálne klesá, pretože subjekt začne preferovať iný statok, ktorý uspokojuje inú potrebu v rade. Je zjavné, že cena musí byť vždy výsledok dopytu a ponuky. Nikdy nie naopak.

Na základe týchto dvoch argumentačných možností by malo byť teda zjavné, že buď platí teória subjektívnej hodnoty a zákon klesajúcej hraničnej užitočnosti všeobecne alebo neplatia všeobecne a peniaze musia byť iným druhom ekonomického statku, ktorý sa neriadi danými zákonitosťami, t.j. jedná sa o hodnotovo objektivizovaný statok. A to je samozrejme problém; „diera v teórii“.

Náprava

Vysvetlenie kúpnej sily v kontexte teórie subjektívnej hodnoty a marginalizmu možné je. Riešenie som predstavil primárne v článku „*Teória intersubjektívne vnímanej hodnoty peňazí*“⁸. V princípe ide o to, ako vysvetliť, že sa oba subjekty, ktoré realizujú výmenu, zhodujú na tom, že rovnakým spôsobom pripisujú statku (peniazom) *exchange value* (bez toho, aby použili prisúdenie *use value* statku). Pre čitateľa by malo byť zjavné, že riešenie nenájde v kontexte barteru. Ako sa hovorí, že „z hovna sa bič upliesť nedá“, tak sa nedá ani z bártrovej výmeny vysvetliť vznik kúpnej sily peňazí. Z jednoduchého dôvodu: obojstranné pripísanie výmennej hodnoty statku a jej trvanie. Bártrová (priama) výmena sa zrealizuje a skončí. Stane sa navždy minulosťou. Dokonca ani keď subjekty menia napr. hrušku za zlato, nie je možné s určitosťou popísať, či je v danom prípade zlato vnímané v kontexte priradenia *exchange value* alebo *use value*. Bič treba upliesť z niečoho iného.

Hlavnú úlohu v našom príbehu musí hrať niečo iné. Dlhová výmena. Hrdinovia sú však viacerí. Určite treba pridať „úrok“ a „čas“. Aj keď je pozadie príbehu trochu komplikované vzhľadom na to, čo presne znamená úrok, pre potreby tu realizovaného vysvetlenia, bude stačiť

⁷ Mises, L. Human Action. p.422

⁸ Pošvanc, M. Teória intersubjektívne vnímanej hodnoty peňazí.

nasledujúce uvedomenie si motivácií subjektov pre obojstranné identické pripísanie *exchange value* nejakému statku. Ako sme si ukázali, z hľadiska jedného subjektu je *exchange value* statku pripísaná vo výmene vždy. Čo však spôsobí pripísanie *exchange value* aj druhým? Charakter dlhovej výmeny. Bártróva je zrealizovaná a ukončená. Dlhová výmena trvá. Výmenný pomer statkov jednak trvá minimálne počas existencie záväzku a na strane druhej je *exchange value* statku, ktorým sa má eliminovať záväzok (istina a úrok), pripísaná subjektom (dlžníkom) ex ante. Uvedomme si, že to, že má nejaký statok potenciálne nejakú *exchange value* v kontexte barteru, by zistil náš dlžník (vlastník statku) až na nejakom mieste, v danom čase a danom kontexte chcenia druhého. Pri barteri môže dokonca prísť i na to, že statku, ktorý vlastní, nemôže pripísať žiadnu *exchange value*, pretože ho nikto teoreticky nechce. Dlh je iný. Jedná sa o plán, trvajúci nejakú dobu. V prípade dlhu prisudzuje dlžník statku, ktorým eliminuje svoj záväzok *exchange value* vopred. Plánuje to. A čo je rovnako zaujímavé, záväzok je jednoducho prenositeľný i na inú osobu (čo len znásobuje motiváciu pripísania *exchange value* predmetu vyrovnania záväzku aj zo strany iných členov ekonomického spoločenstva). Na strane druhej tu pôsobí úrok i čas. Čo veľmi zjednodušene spôsobujú? Úrok spôsobí nejaký prebytok statku oproti porovnaniu s bártróvou výmenou. No a čas spôsobuje, že predtým dajme tomu vnímaná *use value* statku, ktorý pôvodne veriteľ chcel pri eliminácii záväzku od dlžníka, sa môže časom a okolnosťami zmeniť. Inými slovami, a veľmi zjednodušene, ak sú to jablká, ktoré eliminujú záväzok neskôr v čase, bude mať veriteľ v okamihu eliminácie záväzku (t+1) prebytok jablák a nebude ich zároveň vedieť zjesť. Čo teda urobí? Pokúsi sa ich vymeniť. Kým dlžník pripisuje jablkám *exchange value* už v čase „t“, pri dohode o výmene, veriteľ pripíše jablkám (alebo ich časti) *exchange value* v „t+1“. Keďže je všetko konanie zamerané na budúcnosť, je jedno, že si veriteľ v čase „t“ možno myslel, že jablká v „t+1“ budú mať pre neho *use value*. Jednoducho sa stalo (vplyvom času a úroku), že v „t+1“ aj on pripísal jablkám *exchange value*. Čo sme si teda v našom príbehu popisali? Potenciálne okolnosti toho, prečo dva a viac subjektov identicky pripisujú *exchange value* rovnakému statku.

Zatiaľ sme si ukázali, na základe čoho môžu dva subjekty pripísať statku identickým spôsobom *exchange value*. Tu sa však zastaviť nemôžeme. Musíme totižto vysvetliť v kontexte teórie subjektívnej hodnoty a marginalizmu kúpnu silu peňazí. Musíme v princípe odpovedať na Misesovu poznámku o tom, že v prípade peňazí sa subjektívna *use-value* a subjektívna *exchnage-value* zhodujú, pričom je to tak u každého jedného človeka (!) identicky. Len tak sa dá vysvetliť následne objektívna *exchange value* peňazí. Aby sa nám to podarilo v rámci subjektivismu, musíme v princípe identifikovať u každého človeka identickú a intersubjektívnu potrebu, ktorú vlastne uspokojuje statkom, ktorý dnes nazývame peniaze (ten už môže mať rôzne podoby).

Vyššie sme len naznačili riešenie. To sa samozrejme nachádza v dlhovej výmene. Ako sa podľa môjho názoru dá jedine v rámci subjektivismu identifikovať identická a intersubjektívna potreba? Jedine tak, že daná potreba bude mať abstraktný charakter a bude potrebou myslenia človeka; jeho mentálneho modelu, ak by sme použili terminológiu z Hayekovho diela *Sensory Order*. Myslenie človeka je totižto založené na identických princípoch. Čo to značí? Tvrdím, že ľudská myseľ identifikovala dlhovú výmenu ako prostriedok, ktorý uspokojuje potrebu – zabezpečenie nepriameho uspokojenia potrieb subjektu (!) v čase. V myšliach ľudí vznikol akoby problém sám o sebe, ktoré myslenie subjektov, resp. všetkých tých, ktorí sa s týmito fenoménmi stretávali, rieši. V princípe sa jedná o to, ako zrealizovať čo najlepšie dlhovú výmenu; ku spokojnosti dlžník i veriteľa v čase. Nie je to vôbec „jednoduchá úloha“, ak si zoberieme, že vplyvom času sa menia preferencie subjektov. Potreba má zároveň univerzálny

abstraktný charakter (je to vnímanie nejakého plánu v čase) a preto môže byť aj jej prostriedok naplnenia, t.j. dlhová výmena = záväzok, intersubjektívizovaná a zároveň vyjadrovaná v podobe nejakého statku, ktorý už dnes nazývame peniaze a ktorý sa nám týmto spôsobom vlastne javí ako objektívizovaný.

Z ekonomicko-teoretického hľadiska sa jedná o novo vytváranú a objavovanú „vrstvu“ vnímaných vzťahov na základe realizácie Y pokusov dlhových výmen našimi predchodcami. Myslel týchto subjektov identifikovala dookola sa opakujúce fenomény daných výmen (čas, úrok, záväzok), na základe čoho vznikala nová myšlienková koncepcia, nová abstrakcia mysle. Novými fenoménmi sa v našom prípade stáva dlhová výmena *per se* a jej nedielna súčasť úrok, čas, ale i právny charakter záväzku.

Nová abstraktná forma potreby nie je zároveň niečím, s čím sa myseľ prehistorických subjektov nevedela vysporiadať. Nejedná sa totižto o niečo zásadne nové. Jedná sa v princípe len o iný pohľad na existujúci a už identifikovaný vzťah „*potreba* → *prostriedok/statok*“. Toto nové vnímanie nemá charakter – som smädný tak použijem vodu na uhasenie smädu. Má abstraktnejší charakter v podobe toho, či uspokojím nejakú vnímanú potrebu (trebárs i smäd) nepriamo, t.j. prostredníctvom výmeny s druhým subjektom a čo je dôležité (!) v čase. Na potrebu sa nepozera človek teda len z hľadiska kauzality „*smäd (potreba)* → *voda (prostriedok/statok)*“. Pozera sa predmetnú kauzalitu *kvalitatívne* inak; *kauzalitu vníma v časovom kontinuu v kontexte nepriameho uspokojenia potreby*. Potrebu sa tak stáva sám o sebe nepriamy spôsob uspokojenia potreby subjektu v čase. Doslova. Akokoľvek sa to môže zdať zvláštne⁹. Nie je to však nič inšie, ako iná kvalita, resp. uhol, pohľadu, na už realizovanú činnosť človeka, ktorý myseľ začne charakterizovať univerzálne a samostatne. Myslel tu identifikuje v princípe nový problém, ktorý sa snaží riešiť. Sám o sebe. Prostriedkom uspokojenia potreby tu nie je zároveň konkrétny statok, ale je to vzťah – záväzok – *per se*, ktorý je v nejakom statku, resp. *potenciálne sume statkov vyjadrovaný!* A od úspešnosti / neúspešnosti sprostredkovania daného vzťahu je následne odvodená kúpna sila daného statku.

Akonáhle zároveň do vysvetľovania komponujeme nepriame uspokojovanie potrieb a rovnako čas, nevnímame len uspokojovanie subjektívnych potrieb nás samotných, ale i druhých. Dĺžka výmeny subjekty informuje o vzájomných časových preferenciách a výška úroku o miere nutnosti uspokojenia potreby druhého plynúceho zo záväzku, ku ktorému subjekty pristúpili skôr v čase.

Môžeme samozrejme namietat, že vzťah je príliš abstraktný fenomén. Nie tak celkom. V realite je totižto veľmi dobre spredmetnený – kedysi spontánne vzniknutými pravidlami komunity; dnes právnym systémom. A jeho narušenie má jednoznačné dopady na realitu ako takú¹⁰.

Identifikácia abstraktnej potreby a jej riešenia prostredníctvom vzťahu umožňuje, že na jednej strane je potreba identická u každého človeka a zároveň je identické i jej riešenie, bez ohľadu

---

⁹ Na pomoc tomu, že sa nejedná o nič zvláštne sa dá použiť uvedomenie si toho, že hlavným dôvodom danej abstrakcie je „čas“, ktorý spôsobuje, že subjekty si musia uvedomiť plynutie záväzku a jeho ukončenie v budúcnosti. Jedná sa teda o projekcie, plány a abstrakcie mysle smerom do budúcnosti.

¹⁰ Prepojenie abstraktného vzťahu, t.j. záväzku, ktorý je vyjadrovaný buď v peniazoch (zlate) alebo v produktoch bankového sektora (menách) prostredníctvom právneho systému je jedným z empirických dôkazov správnosti nami vedenej argumentácie. Na to, aby finančný systém mohol totižto fungovať, nevyhnutne potrebuje k sebe právny systém, ktorý zabezpečuje domáhanie sa naplnenia záväzku v realite. Peniaze a meny, ktoré vyjadrujú abstraktné vzťahy sú tak prepojené s realitou. Právnym systémom, ktorý je rovnakou spoločenskou abstrakciou. Tá ovplyvňuje realitu výkonmi súdov a polície.

na to, že už podoba statku peniaze, nadobúda v realite rôzne podoby a je závislá aj od vnímania fyzikálno-chemických vlastností statkov, ich výskytu, a toho, do akej miery sa nimi dá účinne sprostredkovať dlhovú výmenu. Kým napr. jablko čelí objektívnemu problému zhnitia, voda objektívnemu problému napr. vypitia, tak mušľou, soľou alebo zlatom subjekty vyššie popísaný problém eliminujú omnoho úspešnejšie. Dokonca sú tieto statky vhodne deliteľné, či skladné, či prenosné. Z historického hľadiska sa subjekty snažili teda už len objavovať to, ktoré statky najlepšie uspokojujú čo najvhodnejšie novo-vnímanú (abstraktnú) potrebu, t.j. sprostredkovanie dodatočnej dlhovej výmeny *per se*. Vznikala tak konkurencia medzi statkami, ktoré následne procesom selekcie vygenerovala statok, ktorý dnes nazývame peniaze. A každá komunita mohla byť v riešení tohto problému rôznym spôsobom úspešná. To vysvetľuje i dôvod, prečo vidíme v rôznych komunitách ako peniaze rôzne statky, dokonca to vysvetľuje i to, prečo vidíme v rámci jednej komunity viac-peňažnosť, ktorá slúži napr. v kontexte robustnosti riešenia predmetného problému¹¹.

Pozorný čitateľ si pravdepodobne všimá, že týmto spôsobom ponechávame v existencii logický kruh súvisiaci s problémom kúpnej sily peňazí. Nebúrame ho. Prekračujeme ho¹². Vytvárame okolo neho novú vrstvu vnímania reality, ktorá je intersubjektívne aplikovateľná na každého človeka. Predstavené riešenie by teda malo byť veľmi jasne odlíšiteľné od riešenia, ktoré dnes ponúka Mises-Rothbardova vetva rakúskej školy. Mises hľadá regresiou začiatok používania peňazí, ktorý hľadá v najviac obchodovateľnom statku. Nič také však neexistuje. Peniaze uspokojujú iný druh potreby, ktorý sa nachádza v myšlienkovvej vrstve nad vrstvou ekonomických vzťahov a statkov, kde peniaze hľadá Mises. Táto vyššia vrstva mohla zároveň vznikáť len postupne, nevedome a na pozadí činností subjektov; až kým si ju nezačali plne uvedomovať. Popri tom vznikalo postupne i to, čo nazývame peniaze.

Peniazmi teda „riešime“ ľuďmi vytvorenú abstraktnejšiu vrstvu poznania reality; preto sa hodí hovoriť o peniazoch ako o spoločenskom konštrukte. Ostatné statky a ich priamy „pohyb“ (fyzikálny i hodnotový) je akoby pod touto novou (peňažnou) vrstvou vnímania fungovania ekonomickej reality, ktorá bola mimo peňažný systém o niečo primitívnejšia. Ostatné statky sa teda akoby „hýbu“ v kontexte toho, čo sa už zjednodušeným spôsobom – peniazmi – rieši v tejto novo-vnímanej vyššej vrstve myslenia. Inými slovami je to dohoda minimálne dvoch subjektov o dlhovej výmene vyjadrenej v statku peniaze, ktorá následne spustí v čase dohody dlžníkom realizovaný nákup statkov od iných subjektov za to, čo poskytuje veriteľ. Dlžník nakupuje vždy reálne úspory – kapitálové statky. Neexistuje tu nikdy nesúladsú úspor a investícií. Úspory pretvára dlžník na niečo viac užitočné, t.j. nový ekonomický produkt, ktorého zas následný predaj neskôr v čase spúšťa ďalšie ekonomické výmeny s ďalšími členmi spoločenstva. Tým dlžník eliminuje pôvodne dohodnutý záväzok voči veriteľovi. Ako vidno,

---

¹¹ Ako sa napr. často „spomína na internetoch“, zlato sa používa na veľké transakcie, striebro bolo peniazmi chudobných. Prečo? Zlato i striebro riešili pre ľudí problém spojený so záväzkom, avšak zároveň odlišne (a svojím vlastným spôsobom vhodne) vzhľadom na dôležitosť a mieru výšky záväzku, ktorú sú s abstrakciou záväzku spojené. Práve preto môže existovať medzi danými statkami peňažný výmenný pomer; t.j. oba statky majú svoju kúpnu silu odvodenú samostatne (sú peniazmi i samostatne) a až na základe toho sa medzi nimi vytvára ich vzájomný výmenný pomer. Inými slovami ľudia danými statkami riešia to isté, len v inej miere. A daná miera motivuje ľudí používať dva a viac statkov.

¹² Jedná sa o metodologické postupy, ktorý je prítomný v Hayek-Pavlikovej verzii teórie spontánneho usporiadania. Pozri napr. v Pavlík, J.: Austrian Economics and the Problems of Apriorism, WWW DOCUMENT < <https://nb.vse.cz/kfil/elogos/science/pavl106.pdf> >, kde Pavlík demonštruje riešenie pri vysvetľovaní vývoja matematiky, či fyziky, ktoré rovnako, keď dané vedy narážajú na problém argumentačného kruhu, tak ho prekračujú.

vyššia abstraktná vrstva, dlhová dohoda, t.j. (vzťah), spôsobuje v realite „ekonomický pohyb“ statkov, ktorý je potrebný na to, aby bola dohoda (vzťah) eliminovaná, t.j. naplnená, neskôr v čase. Z hľadiska teórie kapitálu, sú to práve tieto procesy, ktoré okrem iného rozširujú produkčné štruktúry. A z hľadiska teórie cyklu je to zároveň kolaps záväzku, ktorý následne mení kúpnu silu peňazí, ktorá je buď prirodzená (bez intervencií politickej moci) alebo neprirodzená (s intervenciou), ktorá vedie i k radikálnym zmenám kúpnej sily.

Pri výklade sa zároveň stále pohybujeme v kontexte teórie subjektívnej hodnoty a marginalizmu. Subjekt naďalej subjektívne posudzuje najvhodnejšie uspokojenie najurgentnejšie vnímaných potrieb, avšak problém rieši na inej kvalitatívnej úrovni – rozhoduje o priamom a nepriamom uspokojení najurgentnejšej potreby a zároveň (!) rieši problém v časovom kontinuu. Zhoda na nepriamom uspokojení potrieb a vyrovnaní záväzku neskôr v čase umožňuje zároveň vysvetliť zhodu subjektov o subjektívnom pripísaní *exchange value* nejakému statku, pričom má zhoda daných subjektov trvácny charakter. Ako sme zároveň vysvetlili, *exchange value* prisudzujú subjekty statku identicky a subjektívne, a postupne tak, že statok sa stáva univerzálnym výmenným prostriedkom; t.j. že prisúdenie *exchange value* nakoniec prisudzujú statku všetci „bez výnimky“, až kým sa neobjaví zas lepší statok, ku ktorému sa upnú.

Z hľadiska teórie znižujúcej sa marginálnej užitočnosti sme na tom identicky. Teória popisuje črtu myslenia človeka (je totižto logickým princípom), čiže je uplatniteľná i na toto novo vnímané uchopované reality. K novej peňažnej jednotke pristupujeme potom rovnako ako pri akomkoľvek inom statku. Nová, dodatočná peňažná jednotka vyjadruje sprostredkovanie potreby marginálneho nepriameho uspokojenia potrieb subjektov v čase. Deje sa to prostredníctvom úrokovej miery, ktorá je s fenoménom výmeny v čase spojená. Fenomén úroku, je tvorený ako vzájomné rozhodovanie o nepriamom alebo priamom uspokojovaní potrieb dvoch subjektov navzájom prostredníctvom nimi budovaných portfólií statkov v čase¹³. Subjekty *navzájom* posudzujú marginálne zrealizovanie výmeny v čase (t.j. marginálnu jednotku nepriameho spôsobu uspokojenia vnímanej potreby) voči marginálnej realizácii svojej činnosti v čase (t.j. marginálnu jednotku priameho uspokojenia potreby). Výmena v čase je totižto novým – abstraktným – prostriedkom, ktorý rieši potrebu uspokojovania potrieb subjektov v časovom kontinuu. K výmene v čase teda pristupujeme ako k statku samému o sebe. A ten vyjadrujeme reálnym statkom, ktorý už nazývame peniaze.

Úrok vzniká ako spread medzi dvoma možnosťami u dvoch ľudí, ktoré má z jednej strany dlhovej výmeny potenciálny veriteľ posudzujúci ponuku dlžníka a z druhej strany výmeny potenciálny dlžník posudzujúci ponuku veriteľa. Úroková miera je tak nevyhnutne samostatným hodnotovým fenoménom. Nezávislým od peňazí¹⁴. Keďže je dlhová výmena používaná v kontexte potreby sprostredkovať nepriame uspokojenie potrieb v čase, tak

---

¹³ Vysvetlenie problému úroku realizujem detailnejšie v prácach Pošvanc, M: Teória úroku. Revízia rakúskeho prístupu a v Príloha č.1. práce s názvom: Postrehy, spojitosti a polemika s prácou Pavla Potužáka. V prácach riešim i problém hodnotového vnímania statkov v čase, ako aj problém časových preferencií. Obe koncepcie s koncepciou peňazí a toho, že peniazmi „preklenujeme“ dve časového obdobia úzko a v princípe nedeliteľne súvisia. Avšak rozsah a komplikovanosť predmetného problému (časové preferencie, hodnotenie statkov v čase) a len užšie zameranie sa tohto článku implikuje, že tejto téme sa musí čitateľ venovať samostatne.

¹⁴ O úroku ako o nemonetárnom fenoméne pozri napr. v Hoppe. H.H. *The Misesian Case against Keynes*. Sekcia II.3. WWW DOCUMENT < <https://mises.org/library/misesian-case-against-keynes#ii3>> a o úroku ako samostatnom fenoméne, ktorý nie je odvodený od úspor hovorí ako Mises, ale i Rothbard. Nejedná sa teda o nové tvrdenie.

vyjadrenie riešenia tohto problému v nejakom statku, musí súvisieť s tým, že v danom statku vyjadrujeme i úrok, ako súčasť záväzku. Je to následne správna reflexia trhovej úrokovej miery prostredníctvom statku peniaze, ktorá vyžaduje, aby bola nová jednotka statku peniaze dodávaná na trh podľa potreby tak, aby napr. veritelia, ktorí držia statok používaný ako peniaze, nemali absolútnu moc nad dlžníkmi, ktorí dopytujú statok používaný ako peniaze. Veritelia sú týmto spôsobom stále „držaní na uzde“ možnosťou pridať novú jednotku statku peňazí producentom peňazí do obehu a samozrejme naopak. A rovnako platí, že množstvo dodania nového statku používaného ako peniaze na trh musí byť podnikateľsky objavované a súvisí s poklesom alebo rastom vnímania úrokovej miery v ekonomickom spoločenstve.

Peniaze musia byť teda akoby „spravodlivé“ ako k veriteľom, tak i k dlžníkom. Musí ich chcieť použiť ako dlžník, tak veriteľ. Čo to znamená? V prípade, ak by bol statok peniaze extrémne ľahko dostupný, nahrávalo by to dlžníkovi. A naopak. Ak by bol napr. rigidný (Bitcoin), nahrávalo by to veriteľovi. Aj jeden aj druhý extrém by spôsobil, že daný statok by nebol vyberaný ľuďmi na sprostredkovanie dlhovej výmeny.

Trvanie a vyjadrenie záväzku (istina a úrok) v nejakom statku zároveň umožňuje subjektom možnosť „účtovať“ výmenu v nejakom dohodnutom štandarde vyjadrenom v statku, ktorý oba (!) subjekty navzájom uchopujú a vnímajú identicky. Vyjadrovanie výmeny tak umožňuje štandardizáciu a komunikáciu subjektívne vyjadrovaných preferencií dvoch odlišných subjektov, t.j. ekonomickú kalkuláciu. Tá je demonštrovaný účtovný štandard druhého v kontexte záväzku prvého subjektu, na základe čoho prvý subjekt vie, že uspokojí preferencie druhého.

Dlh je zároveň logicky starším konceptom spoločenských vzťahov; platí, že subjekty sa v nejakej primitívnej komunite poznajú a sú vedené pravidlami skupiny¹⁵; dlh je tak vymožitelný a reálny. Peniaze vznikli následne. Cesta k ich kúpnej sile prestáva byť „problematická“. Problematická samozrejme bola pre našich predchodcov, ktorí ju postupne a evolučne objavovali. Z historicko-empirického hľadiska nie je asi vhodné hovoriť najprv o dvoch subjektoch, ktoré následne takto vznikajúci štandard prenášajú ďalej do komunity, ale skôr rovno o komunite, resp. komunitnom štandarde. Dôvodom tu je realistický predpoklad, že naši predchodcovia žili v skupinách a zároveň sú dôvodom samotné pravidlá komunity, ktoré záväzku ako takému umožňujú vzniknúť. Preto sa napr. prikláňam i k téze o evolučnom objavovaní peňazí. Na tomto mieste je možné aplikovať i Hayek-Pavlíkovu verziu teórie kultúrnej evolúcie pravidiel, ktorá musela hrať rovnako kľúčovú úlohu pri vzniku peňažného systému; minimálne z hľadiska nutnosti vymáhať záväzok primitívnymi a spontánne vzniknutými pravidlami spoločenstva.

Čo umožňuje uchopiť tento druh výkladu ďalej? Nič inšie ako to, čoho sme boli i v histórii svedkami. Predmetné vzťahy nie sú riešené len prostredníctvom peňazí, ale i prostredníctvom ich vzájomnej eliminácie, t.j. clearing u záväzkov, dlhov – medzi ľuďmi navzájom ako v priestore tak i v čase. Dlh (záväzok / IOU / mena = to čo dnes považujeme za peniaze¹⁶) sa

---

¹⁵ Téza je rozpracovávaná viacerými antropologickými štúdiami. Avšak pre ucelenú ilustráciu problému pozri napr. v Graeber, D.: Debt. The First 5000 Years. Melville House. 2012.

¹⁶ Všimnime si zároveň, že tu prezentovaná teória založená na vytvorení abstraktnej potreby riešenej abstraktným prostriedkom umožňuje vysvetliť nielen to, že každá komunita používa ako peniaze iný statok, avšak i to, prečo sú peniaze substituovateľné menou – produktom bankového sektora. A to bez toho, aby sme sa uchýľovali k ekonomickému šarlatánstvu tvrdiacemu, že peniaze sú založené na viere, resp. že sa jedná o bublinu.

stáva predmetom obchodovania a predmetom inštitucionálneho podnikania¹⁷ – vzniká frakčné bankovníctvo a jeho produkt – mena (záväzok s nulovou maturitou; záväzok dodať okamžite tovar). Nemusíme pritom používať vágne, či konšpiračné teórie o nutnosti kolaborácie bankárov s politickou mocou, ktoré majú osvetľovať nejakú nútenú akceptáciu frakčného bankovníctva členmi spoločenstva, či omyl klientov bánk a pod..

Naopak, jedna sa o prirodzený a evolučný vývoj. Spotrebiteľmi preferovaný. Prečo? Napr. pre štandardizáciu podmienok dlhu, štandardizáciu podmienok jeho vymáhania, ale i štandardizáciu a inštitucionalizáciu objavovania výšky trhovej úrokovej miery. Všetko ekonomicko-právne fenomény, ktoré na individuálnej úrovni musia spread tejto výmeny skôr rozširovať ako zužovať a ak sú podnikateľsky úspešne riešené, tak budú spotrebiteľom preferované. Pri bankovom sektore sa nejedná vlastne opätovne o nič inšie, ako o účtovnú nadstavbu nad statkom peniaze, t.j. novú ešte viac abstraktnejšiu formu usporadovania ekonomických záležitostí medzi ľuďmi. Následne kúpna sila mien (produktov bankového sektora) je odvodená od toho, ako úspešne / neúspešne dokážu dlhové vzťahy banky riadiť – eliminovať ich vzájomne v priestore a čase. Čím sú banky v tejto činnosti úspešnejšie a zároveň existuje robustný a vyvinutý právny systém na vymáhanie dlhov, tak bude klesať priama potreba a dopyt po peniazoch (zlate; finálnom eliminátore dlhu) a naopak rásť dopyt po produktoch bankového sektora – menách. A naopak samozrejme.

A nemalo by byť zároveň veľkým prekvapením, že v prípade, že do vzťahov intervenujú politické sily, kúpna sila peňazí, či mien, je narušovaná. Rovnako by nás nemalo prekvapovať, že akákoľvek kríza takto tvoreného systému, je vždy spojená s obsluhou dlhu. A je založená na dvoch veciach. A to, či sú alebo nie sú subjekty schopné poskytovať v kontexte svojich záväzkov produktívne ekonomické činnosti = obsluhovať svoj dlh v čase a či bankový sektor dokáže tieto schopnosti ekonomických subjektov správne odhadovať. Nemalo by byť preto ani prekvapením, že kúpna sila mien sa radikálne stráca väčšinou v spojitosti s obsluhou tzv. verejného, politického dlhu, resp. je politickými rozhodnutiami motivovaná. Práve verejné činnosti sú tými, ktoré v efektívnosti za tými súkromnými zaostávajú a je to verejný dlh, ktorého pravidlá vie politická moc meniť a v extrémnych prípadoch podľa ľubovôle ovplyvňuje nielen verejný (politický dlh) ale i súkromný. Vtedy sa objavuje fenomén tzv. hyperinflácie¹⁸.

Čo sa nám teda podarilo? Vysvetliť kúpnu silu peňazí / mien bez toho, aby sme sa dostali do argumentačného kruhu a aby sme neupadli do ekonomického šarlatánstva o viere v peniaze / meny, či toho, že peniaze / meny sú nejaká bublina. Ako? Elimináciou argumentačného kruhu o kúpnej sile peňazí, ktorá sa v ekonomickej realite prejavuje vo forme cenovej hladiny, t.j. inverznej ceny ostatných statkov vyjadrovaných v peniazoch. Elimináciu sme realizovali akoby „vytiahnutím“ problému dlhovej výmeny do novej vzťahovej vrstvy, ktorá funguje sama o sebe a je sama o sebe človekom uchopovaná a myslená. Tým sa zároveň vytvorila aj nová vrstva univerzálne pôsobiaceho statku – peňazí; nad ktorým sa vytvára ďalšia abstraktná vrstva

---

¹⁷ Pod pojmom inštitucionálne podnikanie, resp. inštitucionalizácia mám na mysli profesionálne podnikateľské aktivity zamerané na riešenie partikulárneho ekonomického problému.

¹⁸ Fenomén hyperinflácie je vlastne situácia, kedy vznikajú nové záväzky bankového sektora, o ktorých ekonomické spoločenstvo predpokladá, že nebudú naplnené, čo spôsobuje nedôveru v dlhové vzťahy naprieč ekonomickým spoločenstvom a tým rozpad produkčných štruktúr a následne exponenciálny rast cenovej hladiny. Hyperinflačná špirála vzniku nových záväzkov bankového sektora je dôsledok, ktorým sa monopolný emitent podvodne snaží existujúce záväzky uspokojovať. Keith Weiner veľmi správne nazýva infláciu, resp. hyper-infláciu tzv. counterfeit credit; t.j. vznik záväzku bez explicitnej intencie záväzok splatiť. Pozri napr. jeho blog Monetary Metals. Gold Economics. WWW DOCUMENT <<https://monetary-metals.com/gold-economics/>>

vzťahov, t.j. bankový a finančný systém mien. Jedno inými slovami nadväzuje evolučne na druhé. Ukázali sme si inými slovami evolučnú skladačku peňažnosti ekonomických vzťahov a statkov.

Selgin a White majú pravdu

V rámci rakúskej ekonomickej školy existuje ešte jedna vetva ekonómov, ktorú pracovne nazývam Selgin – White-ova. Tá sa s tu kritizovanou Mises-Rothbardovou vetvou primárne prie o existenciu 100 % rezervného systému a tzv. frakčného systému bankovníctva za predpokladu slobodného trhu v tejto oblasti. Problém, o ktorý sa primárne obe vetvy „hádajú“, je vlastne v jedinom. Či je alebo nie je dodatočná peňažná jednotka v ekonomickom systéme problematická. Selgin-White tvrdia, že dodatočná peňažná jednotka nie je problematická. Naopak, že je potrebná. Úprimne som však nenašiel v rámci Selgin-Whitovej argumentácie relevantné mikroekonomické zdôvodnenie daného tvrdenia a ani zdôvodnenie daného tvrdenia v kontexte marginalizmu a teórie subjektívnej hodnoty (point, na ktorý upozorňuje napr. prof. Hülsmann)¹⁹. V tomto článku sa toto zdôvodnenie nachádza v jeho veľmi stručnej podobe.

Záver

V článku sme si popísali zjednodušene proces nadobudnutia kúpnej sily peňazí. Tu vedená argumentácia je zároveň založená na ukázaní logickej chyby v premisách zo strany Mises-Rothbardovej vetvy. Mutatis-mutandis musia byť i logické závery tejto vetvy rakúskej školy nesprávne. Množstvo statku peniaze, ktorý má mať tzv. charakter *sound money*, musí byť podnikateľsky objavované. V princípe tým istým spôsobom, ako akékoľvek množstvo iného statku. Podnikateľsky objavená potreba dodania novej peňažnej / menovej jednotky do ekonomického systému je prirodzená, katalaktická.

Záver je jednoznačne nelichotivý z hľadiska presvedčenia niektorých nadšencov kryptotechnológií o Bitcoine ako potenciálnych peniazoch. Bitcoin, ako nové digitálne kryptoaktívum, nebude nikdy preferovaný ľuďmi ako peniaze. Nie je možné, aby uspokojoval potrebu dlhovej výmeny; kľúčovému ekonomickému fenoménu. Ľudia si vždy vyberú niečo inšie. Jeho cena bude preto vždy od peňazí / mien odvodená. Ekonomická realita potrebuje objavovanie monetárnej zásoby; nie jej rigidnosť. To však neznamená, že sa ako technologická inovácia nemôže presadiť a prinášať ľudstvu úžitok; dokonca i v oblasti bankovníctva. Za veľmi zaujímavé úvahy považujem uplatňovanie tejto technológie v oblasti tzv. triple-accounting-u. Rovnako je možné uvažovať o decentralizovaných podobách bankových služieb, smart kontraktov (automatizovaných dlhov), t.j. o novej forme riadenia bankovej činnosti, či vyššej transparentnosti pri objavovaní cien statkov. Bitcoin bude teda preferovaný len ako natívny token technológie, ktorej umožňuje existenciu; a samozrejme dovedy, kým ju iná technológia, potenciálne vyspelejšia, nenahradí.

Zdroje:

Hayek, F. A.: *Sensory Order*. Martino Fine Books. 2014.

---

¹⁹ Detailne popisujem môj názor na diskusiu o frakčnom vs. rezervnom bankovníctve v mojej práci Pošvanc, M: *Manifest za slobodné frakčné (decentralizované) bankovníctvo*. WWW DOCUMENT <<http://viagold.sk/manifest-za-slobodne-fracne-decentralizovane-bankovnictvo/>>

Hayek, F.A: Law, Legislation and Liberty. Routledge. 2012.

Kinsela, S.: The Great Fractional Reserve/Freebanking Debate. WWW DOCUMENT < <http://www.stephankinsella.com/2016/01/the-great-fractional-reservefreebanking-debate/> >

Mises, L.: Human Action. WWW DOCUMENT < <https://mises.org/library/human-action-0>>

Mises, L.: The Theory of Money and Credit. WWW DOCUMENT < <https://mises.org/library/theory-money-and-credit> >

Pavlík, J.: On the Spontaneous Emergence of the Norms of Distributive Justice and Catallactic Rules. WWW DOCUMENT < <https://nb.vse.cz/kfil/elogos/ethics/pavlik-5.htm> >

Pavlík, J.: Austrian Economics and the Problems of Apriorism. WWW DOCUMENT < <https://nb.vse.cz/kfil/elogos/science/pavl106.pdf>>

Pošvanc, M.: Čo by sa stalo, ak by bol Bitcoin peniazmi? Zanikol by. WWW DOCUMENT < <http://viagold.sk/co-by-sa-stalo-ak-by-bol-bitcoin-peniazmi-zanikol-by/>>

Pošvanc, M.: Kedy sa stane Bitcoin peniazmi?

Pošvanc, M.: Prečo sa stalo peniazmi zlato a nie voda. Aký druh evolúcie nás čaká kvôli krypto-technológiám?

Pošvanc, M.: Teória intersubjektívne vnímanej hodnoty peňazí.

Pošvanc, M.: Teória úrokovej miery. Revízia rakúskeho prístupu. Príloha č.1.: Postrehy, spojitosti a polemika s prácou Pavla Potužáka

Pošvanc, M.: Teória úroku. Revízia rakúskeho prístupu.

Pošvanc, M.: Manifest za slobodné frakčné (decentralizované) bankovníctvo. WWW DOCUMENT <<http://viagold.sk/manifest-za-slobodne-fracne-decentralizovane-bankovnictvo/>>

Pošvanc, M.: Viera a úrok: dva pohľady na problém kúpnej sily peňazí.

Rothbard, M.: Man Economy and State. WWW DOCUMENT < <https://mises.org/library/man-economy-and-state-power-and-market>>